

СУБ'ЄКТИВНА СТОРОНА СКЛАДУ ЗЛОЧИНУ, ПЕРЕДБАЧЕНОГО СТ.175 КК УКРАЇНИ

О.М. Олейнічук

здобувач кафедри кримінального права та процесу

ВНЗ «Національна академія управління»

Постановка проблеми. Актуальність цієї роботи зумовлена тим, що з'ясування суті суб'єктивної сторони складу досліджуваного нами злочину має важливе юридичне значення, адже вона дозволяє відмежувати злочинне діяння від незлочинного та складу злочинів, що мають аналогічні об'єктивні ознаки, її зміст значно впливає на ступінь суспільної небезпеки вчиненого діяння і суб'єкта злочину, а також на характер відповідальності, розмір покарання та на визначення можливості звільнення від кримінальної відповідальності.

Частиною сьомою статті 43 Конституції України, передбачено, що право на своєчасне одержання винагороди за працю захищається законом, статтею 46, що громадяни мають право на соціальний захист, а також статтею 53, що держава забезпечує надання державних стипендій та пільг учням і студентам [1]. Дослідження суб'єктивної сторони складу злочину невиконання заробітної плати, стипендії, пенсії чи інших установлених законом виплат, є досить важливим, адже в статті 1 Кримінального кодексу України зафіксовано, що його завданням є правове забезпечення охорони прав і свобод людини і громадянина, власності тощо [2].

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Суттєвий внесок у дослідженні питань кримінальної відповідальності за злочин щодо невиконання заробітної плати, стипендії, пенсії чи інших установлених законом виплат, зокрема зробили П.П.Андрушко, А.П.Бабій, С.І.Бородін, Ю.С.Варанкіна, Ю.В.Гродецький, Н.Ю.Гронська, І.О.Зінченко, О.В.Кладков, Д.Л.Кокорін, Л.М.Кривоченко, А.С.Курманов, С.Я.Лихова, М.І.Мельник, О.В.Панкратова, Є.І.Соктоєва, В.В.Топчій та інші.

Проблему суб'єктивної сторони складу злочину в цілому досліджували

П.С.Дагель, А.О.Данилевський, Ю.А.Демидов, Г.А.Злобін, Л.М.Кривоченко, Г.А.Крігер, В.А.Ломако, В.К.Матвійчук, А.А.Піонтковський, О.І.Парог, Б.С.Утевський та інші.

Не дивлячись на те, що суб'єктивну сторону складу злочину невикплати заробітної плати, стипендії, пенсії чи інших установлених законом виплат розглядали в кримінально-правовій літературі та юридичній науці [3, с.126; 4, с.59-81; 5, с.134-150; 6, с.114-156, 162-163; 7, с.118-141, 158-159, 176-177; 8, с.27-28; 9, с.524; 10, с.310; 11, с.463; 12, с.120; 13, с.355; 14, с.473; 15, с.392; 16, с.138; 17, с.180; 18, с.103], вона ще потребує подальшого наукового дослідження.

Проблемою невикплат переймаються й міжнародні організації [19, 20].

Мета статті полягає у всебічному дослідженні суб'єктивної сторони складу злочину невикплати заробітної плати, стипендії, пенсії чи інших установлених законом виплат.

Основні результати дослідження. Важливість дослідження суб'єктивної сторони злочину полягає в тому, що її ознаки мають вирішальне значення для: 1) правильної оцінки суспільної небезпечності діяння; 2) відмежування злочинної вини від невинно заподіяної шкоди; 3) виключення об'єктивного інкримінування; 4) кваліфікації злочину, призначення покарання [21, с.67].

Так як, нашою метою є всебічне дослідження суб'єктивної сторони складу злочину, передбаченого ст.175 КК України, то визначимо напрямки здійснення цієї частини дослідження: 1) з'ясувати теоретичні аспекти, котрі стосуються розкриття юридичних ознак суб'єктивної сторони досліджуваного складу злочину; 2) розкрити й обґрунтувати обов'язкові та факультативні ознаки суб'єктивної сторони складу злочину, передбаченого ст.175 КК України; 3) здійснити аналіз наукових праць, кримінально-правових видань, а також результатів анкетувань та судової практики у досліджуваній частині; 4) сформулювати висновки, в яких врахувати результати вищезазначеного тут.

Оскільки визначення суб'єктивної сторони в законодавстві не міститься, це питання залишається дискусійним в теорії кримінального права. Найбільш спірним питанням залишається співвідношення суб'єктивної сторони та вини

[22, с.361]. Судження науковців з цього приводу, такі вчені, як В.К.Матвійчук і І.О.Харь [23, с.96-97], А.О.Данилевський [22, с.361-364], Ю.С.Варанкіна [6, с.115-116] та інші, поділяють на три групи.

На думку представників першої групи (А.А.Піонтковський, П.С.Дагель, Г.А.Крігер та інших), поняття суб'єктивної сторони та вини співпадають, інтелектуально-вольова діяльність людини безпосередньо пов'язана з мотиваційною та емоційною діяльністю [22, с.361]. Так один із них, а саме П.С.Дагель вважає, що вина являє собою внутрішню, суб'єктивну сторону злочину, психічне ставлення суб'єкта до свого суспільно небезпечного діяння і його наслідків, виражене в злочині [24, с.78]. Він також зазначав, що точка зору, яка обґрунтовує тезу про те, що суб'єктивна сторона не вичерпується виною, а включає в себе поряд з виною мотив і мету злочину, заснована на змішуванні суб'єктивної сторони злочину (вини) і ознак складу злочину, що характеризують цю суб'єктивну сторону (умисел, необережність, мотив, мету, афект, завідомість тощо), а також на змішуванні понять змісту і форми вини [25, с.123].

Обґрунтовано така точка зору підлягала критиці в науковій літературі. Зокрема А.І.Парог щодо цього зазначив, що по-перше, ця позиція не переконлива з теоретичного погляду і несприятлива – з практичного; по-друге, ототожнення вини і суб'єктивної сторони не відповідає законодавчій характеристиці вини (закон розглядає вину як родове поняття умислу і необережності й інші психологічні моменти до поняття вини не включає). Законодавець до змісту вини (умислу і необережності) відносить лише свідомість і волю; по-третє, у трактуванні П.С.Дагеля вина не конкретизована з позицій юридичної характеристики і включення до вини мотиву, мети, емоцій, завідомості та інших психологічних ознак, коло яких точно не визначено, позбавляє ці ознаки самостійності (хоча в законі таке значення їм нерідко надається); по-четверте, ця концепція страждає логічною непослідовністю, оскільки П.С.Дагель, характеризуючи вину, ставив мотив і мету на один рівень з умислом і необережністю, але, аналізуючи останні, він ставить мотив і мету в один ряд не з умислом і необережністю, а вже зі свідомістю і волею (тобто що

це елемент самого умислу); по-п'яте, вона суперечить положенням філософії, тому що автор стверджує, що форма вини визначається лише свідомістю і волею, а інші психологічні елементи, за його твердженням, на форму вини не впливають, хоча і входять до змісту вини (форма вини вужча, ніж її зміст) [26, с.5-8]. Отже, погоджуємося із вищезазначеними зауваженнями А.І.Рарога та з думкою В.К.Матвійчука і І.О.Харь, що ототожнення суб'єктивної сторони і вини є необґрунтованим [23, с.97]. А.О.Данилевським також вірно підмічено, що у ст.23 КК України чітко визначено, що вина може виражатись лише у формі умислу або необережності, ані мотив, ані мета не можуть бути формами вини [22, с.361].

Представниками другої групи є Ю.А.Демидов, Г.А.Злобін, Б.С.Утевський та інші, які розглядають вину як поняття ширше ніж суб'єктивна сторона [22, с.361; 23, с.97]. Так, Ю.А.Демидов стверджує, що вина не може зводитися до якого-небудь елементу злочину чи до умислу й необережності, чи до діяння, взятого з його об'єктивної сторони, адже вона однаково знаходить свій вираз як в об'єктивній, так і в суб'єктивній сторонах злочину [27, с.114]. Г.А.Злобін також визнає, що вина, яка становить суб'єктивну сторону злочинного діяння, водночас виступає єдиною характеристикою злочину в усіх його істотних для відповідальності поглядів, а також що ці властивості вини роблять її необхідною і достатньою підставою кримінальної відповідальності та однозначно є протилежними як об'єктивному, так і абстрактно-суб'єктивному інкримінуванню [28, с.23]. На думку А.І. Рарога вищезазначене є не що інше, як відродження концепції „двох вин” Б.С.Утевського, яка не була сприйнята наукою і судовою практикою [26, с.9]. Зокрема Б.С.Утевський вважав, що вина містить у собі суб'єктивну й об'єктивну сторони злочинного діяння, а також всі інші „істотні для відповідальності” властивості вчиненого злочину [29].

Як правильно вказує О.І.Рарог, така позиція вищезазначених вчених обумовлена тим, що в досудовому слідстві та судовій практиці термін „вина” застосовується у двох значеннях: у першому, якщо в науці кримінального права поняття вини означає наявність у вчиненому діянні умислу або необережності, то на практиці говорять про вину як про доведення самого факту вчинення

злочину конкретною особою; у другому, ототожнення вини із фактом вчинення злочину позбавляє її конкретної визначеності як юридичної ознаки складу злочину [26, с.9]. Отже ми змушені підтримати зазначену тут думку О.І.Парога.

Виходячи з вищевикладеного, також слід погодитись з думкою В.К.Матвійчука та І.О.Харь, що Ю.А.Демидов, Г.А.Злобін та Б.С.Утевський помилково вважають, що вина не є одним із елементів (ознакою) суб'єктивної сторони, а натомість включає в себе як об'єктивну, так і суб'єктивну сторони злочинного діяння [23, с.97].

До представників третьої групи відносяться вчені, які віддають перевагу психологічному розумінню суб'єктивної сторони злочину, що становить внутрішню сторону злочину, яка відображає певні психічні процеси у свідомості суб'єкта з приводу вчиненого діяння і складається з вини (обов'язкова ознака), мотиву та мети (факультативні ознаки). Зазначені ознаки хоча й пов'язані між собою, але є самостійними психологічними явищами, які не підміняють та не переходять одна в одну і мають неоднакове значення. Така точка зору є найбільш визнаною у сучасній науці кримінального права [21, с.67; 22, с.362; 23, с.97; 30, с.152; 31]. Залишаються дискусійними питаннями серед різних вчених віднесення до ознак суб'єктивної сторони злочину емоцій (емоційного стану) та завідомості, що будуть розглянуті нами згодом.

Ми не будемо вдаватися у подальшу дискусію з приводу визначення суб'єктивної сторони та вини, а візьмемо все істотне з цих дефініцій для використання в дослідженні суб'єктивної сторони складу злочину, передбаченого ст.175 КК України. При цьому, виходячи з розглянутих вище точок зору, нам імпонують судження представників третьої групи, згідно яких ознаки суб'єктивної сторони конкретного складу злочину або називаються в досліджуваній нами диспозиції ст.175 КК України, або визначаються характером злочинного посягання. Як було зазначено вище обов'язковою ознакою суб'єктивної сторони злочину є вина, яка може виявлятися у формі умислу або необережності. Вину можна визначити як психічне відношення особи до вчиненого суспільно небезпечного діяння та його наслідків [21, с.67].

Слід зазначити, що у ст.62 Основного Закону та у ч.2 ст.2 КК України закріплено важливий принцип вини, відповідно до якого особа вважається невинуватою у вчиненні злочину і не може бути піддана кримінальному покаранню, доки її вину не буде доведено в законному порядку і встановлено обвинувальним вироком суду. Загальне формулювання поняття вини у кримінальному законі України визначено ст.23 КК України, а її форми розкриваються в статтях 24 і 25 КК України.

Вина як обов'язкова ознака суб'єктивної сторони будь-якого складу злочину нерозривно пов'язана з його об'єктивними ознаками, її зміст відображають об'єктивні ознаки злочину, що характеризують його об'єкт, предмет та об'єктивну сторону [30, с.154]. Тому, на наше переконання, суб'єктивна сторона злочину має встановлюватись через перелік юридично значущих ознак об'єктивної сторони досліджуваного складу злочину, на основі яких проводиться поділ злочинів з формальними або матеріальними складами, що неоднаково відображаються у свідомості винного. Склад злочину, передбачений ч.1 і ч.2 ст.175 КК України, як вже було встановлено у нашому дослідженні, з формальним складом [32, с.64-66]. Слід зазначити, що в кримінально-правовій доктрині приділяється значна увага з'ясуванню змісту вини у злочинах із формальним складом, до яких належать склад злочину, передбачений ч.1 і ч.2 ст. 175 КК України. Виходячи із зазначеного тут дослідження та повністю поділяючи точки зору В.К.Матвійчука, І.О.Харь та інших зазначеними ними вчених, які переконані у тому, що у формальних складах, де наслідок не є ознакою об'єктивної сторони таких складів злочину, психічне ставлення до нього не впливає на форму вини і кваліфікацію злочинів (тобто в злочинах із формальними складами форма вини визначається психічним ставленням тільки до діяння) [23, с.99].

Виходячи із загальних передумов цього дослідження, перейдемо до безпосереднього розгляду суб'єктивної сторони складу злочину, передбаченого ст.175 КК України.

У зазначеній статті КК України прямо вказано на умисну форму вини. Разом з тим структура об'єктивної сторони складу злочину не виплати

заробітної плати, стипендії, пенсії чи інших установлених законом виплат, а також характер діяння його вчинення показують, що цей злочин може вчинятися лише з прямим умислом. Таку думку також підтримують П.П.Андрушко [9, с.524; 10, с.310], М.І.Мельник [11, с.463], Ю.В.Гродецький [12, с.120], А.П.Бабій [13, с.355], І.О.Зінченко [14, с.473], О.В.Кладкова [16, с.138], автори науково-практичного коментарю до Кримінального кодексу України під загальною редакцією М.О.Потебенька, В.Г.Гончаренка [17, с.180], Л.М.Кривоченко [18, с.103]. Отже, непрямий умисел тут виключається, оскільки свідоме допущення стосується винятково наслідків суспільно небезпечної дії чи бездіяльності, які у злочинах з формальним складом лежать за межами її об'єктивної сторони, а тому немає необхідності визначати психічне ставлення суб'єкта до наслідків у таких злочинах [30, с.160]. Підтвердженням тому, що вчинення злочину, передбаченого ч.1 та ч.2 ст.175 КК України, який належить за конструкцією об'єктивної сторони до злочинів з формальним складом, можливе лише з прямим умислом, свідчить і проведене нами анкетування, а саме: 1) експертне опитування працівників правоохоронних органів, прокуратури, суддів, захисників та представників особи (89% із 300 опитаних вказали на прямий умисел вчинення цих злочинів, інші 11% – вказали на непрямий умисел); 2) експертне опитування студентів юридичних спеціальностей старших курсів (86% із 300 опитаних вказали на прямий умисел вчинення цих злочинів, інші 14% – вказали на непрямий умисел). Зазначене також підтверджується й тим, що в цьому випадку особа усвідомлює суспільну небезпечність своїх дій або бездіяльності та бажає їх вчинити.

Мотиви зазначених умисних діянь можуть бути різними: корисливість і особиста зацікавленість, егоїзм, хибне уявлення про інтереси підприємства і його працівників, спрямування коштів на функціонування та розвиток підприємства, бажання самоствердитися за рахунок інших, неприязнь до підлеглих, надмірне ставлення до оточуючих, створення надкомфортних умов праці, в т.ч. придбання елітних транспортних засобів тощо. Метою (ціллю) таких діянь, як правило, є одержання додаткової вигоди та комфорту, незаконне

збагачення, протиправне заволодіння обіговими коштами очолюваного підприємства, підтримка життєдіяльності підприємства, уявна економія тощо. Однак вони, на кваліфікацію вчиненого не впливають і для настання відповідальності значення не мають [3, с.126; 12, с.120; 17, с.180], а можуть бути лише враховані судом під час призначення певної міри покарання або при звільненні від дійсного відбування покарання.

З метою вироблення теоретичних пояснень і практичних рекомендацій правоохоронним органам, судам із зазначеної проблеми, необхідно звернутися до дій або бездіяльності винного [32, с.67], які призвели до невиконання заробітної плати, стипендії, пенсії чи інших установлених законом виплат більш як за один місяць. Всі знайдені нами за період починаючи з 2007 року і до сьогоднішнього дня понад семисот вироків у Єдиному державному реєстрі судових рішень (<http://www.reyestr.court.gov.ua>) підтверджують, що злочини, передбачені ст.175 КК України, вчинялися лише з умисною формою вини (при чому, як було доведено вище, умисел був тільки прямим, хоча у всіх 100% справах зазначається, що безпідставна невиконання вчинена умисно). Отже, у нашому випадку, використання в практичній діяльності лише вказівки на форму вини, без її виду, відповідає положення КПК України і є оправданим, адже злочини з формальним складом можуть здійснюватися винятково з прямим умислом. Це також пов'язано з тим, що працівників правоохоронних органів в реальній дійсності як правило дезорієнтують питання щодо розмежування зазначених видів умислу, їм досить складно встановити різницю між „неминучістю настання наслідків” і „можливістю їхнього настання”.

Як було зазначено вище, мотиви та мета злочину на кваліфікацію вчиненого не впливають і для настання відповідальності значення не мають [3, с.126; 12, с.120; 17, с.180], але все ж таки, мають важливе значення в правозастосовній практиці. Так, відповідно до п.2 ч.1 ст.91 КПК України у кримінальному провадженні підлягають доказуванню крім винуватості обвинуваченого у вчиненні кримінального правопорушення, також форма вини, мотив і мета вчинення кримінального правопорушення. Згідно п.2 ч.3 ст.374 КПК України у разі визнання особи винуватою в мотивувальній частині вироку

зазначаються окрім формулювання обвинувачення, визнаного судом доведеним, із зазначенням місця, часу, способу вчинення та наслідків кримінального правопорушення, також форми вини і мотивів кримінального правопорушення. Отже, кримінально-процесуальний закон не пов'язує встановлення мотиву і мети з його факультативністю, а тим більше необов'язковістю. Слід зазначити, що слушною новелою нового КПК є й вказівка на мету злочину, як обставини, що підлягає доведенню. Адже потреба встановлення мети витікає з вольового змісту злочинної поведінки суб'єкта – з того, що суб'єктивним причинам дії у вигляді його мотиву завжди відповідає мета самих дій [33, с.292].

Проведене вище дослідження та здійснений нами аналіз наукових праць та коментарів у досліджуваній частині В.В.Топчія [3, с.126], Є.І.Соктоєвої [4, с.59-81], Н.Ю.Гронської [5, с.134-150], Ю.С.Варанкіної [6, с.114-156, 162-163], Д.Л.Кокоріна [7, с.118-141, 158-159, 176-177], О.В.Панкратова [8, с.27-28], П.П.Андрушка [9, с.524; 10, с.310], М.І.Мельника [11, с.463], Ю.В.Гродецького [12, с.120], А.П.Бабія [13, с.355], І.О.Зінченко [14, с.473], С.І.Бородіна [15, с.392], О.В.Кладкова [16, с.138], авторів науково-практичного коментарю до Кримінального кодексу України під загальною редакцією М.О.Потебенька, В.Г.Гончаренка [17, с.180], Л.М.Кривоченко [18, с.103] та інших дозволив зробити наступні підсумки.

Висновок. Суб'єктивна сторона формального складу злочину безпідставної невилати заробітної плати, стипендії, пенсії чи інших установлених законом виплат характеризується прямим умислом. Винна особа усвідомлює суспільну небезпечність своїх дій або бездіяльності та бажає їх вчинити, а саме безпідставно не здійснює відповідні захищені законодавством виплати більш як за один місяць. Мотиви і мета зазначених умисних діянь можуть бути різними, на кваліфікацію вчиненого не впливають і для настання відповідальності значення не мають, а можуть бути лише враховані судом під час призначення певної міри покарання або при звільненні від дійсного відбування покарання. Не звертаючи уваги на факультативність, відповідно до п.2 ч.1 ст.91 КПК України у кримінальному провадженні підлягають

доказуванню форма вини, мотив і мета вчинення кримінального правопорушення, а також згідно п.2 ч.3 ст.374 КПК України у разі визнання особи винуватою в мотивувальній частині вироку відповідно зазначаються форми вини і мотивів кримінального правопорушення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Конституція України: прийнята Верховною Радою України 28 червня 1996 року (із змінами та доповненнями) // Урядовий кур'єр від 13.07.1996, №129-130.
2. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 №2341-III (із змінами та доповненнями) // Голос України від 19.06.2001, №107.
3. Топчій В.В. Кримінально-правова характеристика невиконання заробітної плати, стипендії, пенсії чи інших установлених законом виплат (ст. 175 КК України): дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08 / Топчій Василь Васильович. – К., 2009. – 271 с.
4. Соктоева Е. И. Уголовная ответственность за невыплату заработной платы, пенсий, стипендий, пособий и иных выплат (по материалам судебной и прокурорской практики Уральского, Сибирского и Дальневосточного федеральный округов) : дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08 / Соктоева Евгения Игоревна. – М., 2005. – 187 с.
5. Гронская Н. Ю. Преступления в сфере оплаты труда и социальных выплат по уголовному законодательству Российской Федерации [Электронный ресурс]: ст.145.1 УК РФ: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. – Москва: РГБ, 2007. – 199 с. (Из фондов Российской Государственной Библиотеки).
6. Варанкина Ю. С. Уголовно-правовые проблемы борьбы с невыплатой заработной платы (по материалам Приволжского федерального округа) [Электронный ресурс]: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. – Москва: РГБ, 2008. – 205 с. (Из фондов Российской Государственной Библиотеки).
7. Кокорин Д. Л. Уголовно-правовая характеристика невыплаты заработной платы: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. – Екатеринбург, 2009. – 195 с.
8. Панкратова О. В. Невыплата заработной платы, пенсий, стипендий, пособий и иных выплат (ст.145-1 УК РФ): уголовно правовой и криминологический аспекты : автореферат дис. ... канд. юрид. наук :

- 12.00.08 / О. В. Панкратова ; Московская государственная юридическая академия им. О.Е.Кутафина, Кубанский государственный ун-т. – М. : МГЮА им. Кутафина, 2012. – 32 с.
9. Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України: У 2 т. – Т. 1 / За заг. ред. П. П. Андрушка, В. Г. Гончаренка, Є. В. Фесенка. – 3-тє вид., перероб. та доп. – К.: Алерта; КНТ; Центр учбової літератури. – 2009. – 964 с.
10. Андрушко П.П., Стрижевська А.А. Злочини у сфері службової діяльності: кримінально-правова характеристика. Навчальний посібник. – К.: «Юрисконсульт», 2006 – 342 с.
11. Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України / За ред. М.І.Мельника, М.І.Хавронюка. – 8-ме вид., перероб. і доп. – Х.: Фактор, 2011. – 1280 с.
12. Кримінальне право України: Особлива частина : підручник / Ю.В.Баулін, В.І.Борисов, В.І.Тютюгін та ін.; за ред. В.В.Сташиса, В.Я.Тація. – 4-те вид., переробл. і допов. – Х.: Право, 2010. – 608 с.
13. Уголовный кодекс Украины: Научно-практический комментарий/ Отв. ред. Е.Л.Стрельцов. Издание четвертое, переработанное и дополненное. – Х.: ООО «Одиссей», 2007. – 872 с.
14. Кримінальний кодекс України: Науково-практичний коментар / Ю.В. Баулін, В. І. Борисов, С.Б. Гавриш та ін.; За заг. ред. В.В. Сташиса, В.Я. Тація. – Вид. третє, переробл. та доповн. – Х.: ТОВ «Одіссей», 2007. – 1184 с.
15. Комментарий к Уголовному кодексу Российской Федерации / Отв. ред. А. В. Наумов. – 2-е изд., перераб. и доп. – VI.: Юристь, 2000. – 864 с.
16. Уголовное право Российской Федерации. Особенная часть: Учебник под ред. д-ра юр. наук, проф. Л.В.Иногамовой-Хегай, д-ра юр. наук, проф. А.И.Рарога, д-ра юр. наук, проф. А.И.Чучаева. – М.: ИНФРА-М: КОНТРАКТ, 2004. – 742 с.
17. Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України. Особлива частина / За ред. М.О. Потебенька, В.Г. Гончаренка. – К. : Форум, 2001. – 942 с.
18. Кримінальне право України: Особлива частина: Підруч. для студ. вищ. навч. закл. освіти / М. І. Бажанов, В. Я. Тацій, В. В. Сташис, І. О. Зінченко та ін.; За ред. професорів М. І. Бажанова, В. В. Сташиса, В. Я. Тація. – К.: Юрінком

Інтер; Х.: Право, 2002. – 496 с.

19. ICFTU Campaign on the Non-Payment of Wages in Russia. – Access mode: <http://www.warwick.ac.uk/fac/soc/complabstuds/russia/campaign.doc>.
20. ILO. International Labour Conference. Session (91;2003;Geneva) [Reports]. – Geneva : ILO, 2003. Report 3 (P. 1B) : Protection of Wages: Standards and safeguards relating to the payment of labour remuneration. – Geneva : ILO, 2003 – xi, 346 p. – ISBN 92-2-112874-1.
21. Кримінальне право України. Загальна частина: Практикум: Навчальний посібник / І.П.Козаченко, О.М.Костенко, В.К.Матвійчук, та ін. – К.: КНТ, 2006 р. – 432 с.
22. Кримінальне право. Загальна частина: Підручник / За ред. А. С. Беніцького, В. С. Гуславського, О. О. Дудорова, Б. Г. Розовського. – К.: Істина, 2011. – 1112 с.
23. Матвійчук В.К., Харь І.О. Забруднення атмосферного повітря: кримінальна відповідальність, досудове слідство та запобігання : Монографія / В.К.Матвійчук, І.О.Харь. – К.: Національна академія управління, 2013. – 272 с.
24. Дагель П.С. Содержание, форма и сущность вины в советском уголовном праве / П.С.Дагель // Правоведение, 1969. – №1. – С. 77-79.
25. Дагель П.С. Понятие вины в советском уголовном праве / П.С.Дагель // Материалы XIII научной конференции ДВГУ. Ч. IV. Владивосток, 1968. – С.121-129.
26. Парог А.И. Субъективная сторона и квалификация преступлений / А.И.Парог. - М. : ООО «Профобразование», 2001. – 135 с.
27. Демидов Ю.А. Социальная ценность и оценка в уголовном праве / Ю.А.Демидов. – М. : Юрид. лит., 1975. – 184 с.
28. Злобин Г.А. Виновное вменение в историческом аспекте / Г.А.Злобин // Уголовное право в борьбе с преступностью. – М. : 1981. – С. 20-26.
29. Утевский Б.С. Вина в советском уголовном праве/ Б.С. Утевский. – Всесоюзный институт юридических наук Министерства юстиции СССР. – М. : Госюриздат, 1950. – 320 с.
30. Кримінальне право України: Загальна частина: підручник / Ю.В.Баулін, В.І.Борисов, В.І.Тютюгін та ін.; за ред. В.В.Сташиса, В.Я.Тація. – 4-те вид., переробл. і допов. – Х.: Право, 2010. – 456 с.

- 31.Рарог А.И. Проблемы субъективной стороны преступления: Учебное пособие. – М., 1991. С.8.
- 32.Олейнічук О.М. Об'єктивна сторона складу злочину, передбаченого ст.175 КК України / О.М.Олейнічук // Юридична наука. – 2014. – №10. – с.152. – С.62-73.
- 33.Матвійчук В.К. Кримінально-правова охорона навколишнього природного середовища (кримінально-правове та кримінологічне дослідження). – К.: Азимут-Україна, 2005. – 464 с.

Олейнічук О.М. Суб'єктивна сторона складу злочину, передбаченого ст.175 КК України

У статті досліджується суб'єктивна сторона складу злочину щодо невиклати заробітної плати, стипендії, пенсії чи інших установлених законом виплат.

***Ключові слова:** суб'єктивна сторона складу злочину, невиклати, заробітна плата, стипендія, пенсія, інші установлені законом виплати, соціальний захист.*

Олейничук А.Н. Субъективная сторона состава преступления, предусмотренного ст.175 УК Украины

В статье исследуется субъективная сторона состава преступления относительно невыплаты заработной платы, стипендии, пенсии или других установленных законом выплат.

***Ключевые слова:** субъективная сторона состава преступления, невыплаты, заработная плата, стипендия, пенсия, другие установленные законом выплаты, социальная защита.*

Oleinichuk O.M. The subjective side of corpus delicti under Article 175 of the Criminal Code of Ukraine

The article analyses of the subjective side of corpus delicti under Article 175 of the Criminal Code of Ukraine concerning non-payment of wages, stipends, pensions and other payments established by the law.

Key words: the subjective side of corpus delicti, non-payment, wage, stipend, pension, other payments established by the law, social protection.

РЕПОЗИТАРІЙ УДІГУ